

PRIESTOR SLOVA PRE KULTÚRNOSŤ

V súčasnosti sme dennodenne zaplavovaní množstvom slov, ktoré svojím významom poukazujú najmä na negatívne konanie, správanie sa človeka pri riešení celospoločenských, ale i globálnych problémov. Na základe ich prijímania, či už vedome alebo nevedome, mnohí pociťujú strach, beznádej, upadajú do depresie... V komunikácii si ľudia navzájom ubližujú práve slovom, nevhodným výberom smerom k partnerovi komunikácie s cieľom poníženia alebo zneváženia jeho osobnosti. V tomto smere nevyberané slová o práci, prípadne názoroch sa adresujú aj ústavným činiteľom. V ostatnom období sme boli svedkami skutočne neprimeraných slovných osočovaní exprezidenta, a to nielen novinármi, ale dokonca aj poslankyňou NR SR. Ukazuje sa, že niektorí nepochopili slobodu slova (prejavu). Pritom zvlášť vo verejných vystúpeniach je reč človeka prejavom jeho (ne)kultúrnosti. Veď prvotná kultúrnosť človeka sa prejavuje práve v reči, vo vyslovenom slove. Vo vzájomnom ľudskom stretávaní je nevyhnutná vzájomná úcta partnerov v komunikácii práve prostredníctvom slova. A to aj v prípade že nebudú naladení na rovnakej frekvencii. Napokon to nemôže byť prekážkou. Veď pluralita názorov v demokratickej spoločnosti zabezpečená prostredníctvom slobody prejavu je priam nevyhnutnou podmienkou pri riešení problémov a hľadaní vhodných a primeraných riešení.

Slovom sa však skôr šermuje bez akéhokoľvek výberu, pri ktorom by autor primerane zohľadnil, kto je adresátom, v akom prostredí je slovo vypovedané a s akým cieľom. Pokiaľ vo verejnom priestore absentuje kultivovanosť slova (a to nielen jazykovo-štylisticky správne), ale hlavne s etickým obsahom, ťažko sa dajú kultúrne riešiť aj problémy. A už vôbec výchovne usmerňovať mladú generáciu. Pritom sa často zabúda, že správanie sa a konanie človeka v dospelom veku má korene vo výchove už od jeho detstva, lebo „... výchova ku kultúre sa začína už v plienkach“ (M. Válek). Veď ak dieťa zodpovedne vychovávajú rodičia a potom túto výchovu umocní aj výchovno-vzdelávací proces v školách s podporou celkovej kultúrnej atmosféry v spoločnosti, takto vychovaný človek bude schopný nielen čeliť v živote rôznym negatívnym zvodom a nástrahám, ale za ním vypovedaným slovom bude cítiť kultúrny počin.

Možno pri vnímaní osobnosti človeka sa príliš preferuje, aké dosiahol vzdelanie, aké má spoločenské postavenie, aké má konto..., ale neraz sa prehliada, či je dobrým človekom, či problémy rieši v duchu pozitívnych hodnôt, ako sa správa v každodennej človečenskej interakcii k partnerovi komunikácie. Jednoducho význam výchovy, ktorá sama osebe v širšom zmysle slova patrí do kultúrnej sféry, je potrebné vidieť v rozvoji ľudskej kvality. A povedané s Miroslavom Válkom „kultúra je práve ten druh ľudskej aktivity, ktorá z odborníka robí človeka“. Zaujímavé pritom je, že čím máme viac vzdelaných ľudí, tým viac sa nielen z médií dozvedáme, ale aj v každodennom živote sme svedkami prejavov nekultúrnosti v rozličných podobách. Stále viac sa ukazuje, že naozaj medzi dosiahnutým vzdelaním a prejavmi kultúrnosti (v rámci nej obyčajnej ľudskej múdrosti) nie je priama úmera. Pri jednej príležitosti aj spisovateľ Ladislav Ballek zdôraznil, že „... akí sme, za to môže naša kultúra“. Žiaľ, práve kultúra sa stále viac stáva popoluškou a „pojmem kultúra sa zamieňa s pojmom zábava“ (M. Válek). Výrazným spôsobom sa to prejavuje devalváciou tradičných kultúrnych hodnôt, ktorých absencia sa podieľa na tom, že súčasná nielen škola, ale aj spoločnosť nenapomáha k formovaniu skutočne kultúrnych osobností.

Napomôcť tomuto závažnému poslaniu v mene Človeka môže Matica slovenská, ktorá svoje základné aktivity má, resp. by mala mať nasmerované na duchovné aktivity človeka o človekovi pre človeka pri upevňovaní kultúrnosti v každodennom živote. Žiaľ, v súčasnosti sme práve v činnosti tejto národnej ustanovizne svedkami, keď sa vytráca slovo, za ktorým je

objektívne a pravdivé videnie mnohých skutočností. Treba povedať, že často práve prostredníctvom slov absentuje informovanosť o závažných problémoch, a tak nevyužitím slov na pravom mieste sa o nich nehovorí, nepíše. Je zaujímavé, že práve matičná verejnosť v ostatnom období prakticky vôbec nie je informovaná o skutočne závažných, najmä finančných problémoch MS. Pritom vo Vyhlásení Dozorného výboru MS z 27. 6. 2014 sa okrem iného konštatuje, že „... od októbra 2013, keď sa konalo VZ MS, sa orgány MS nedostatočne venujú ťažiskovým problémom, ktoré ťažia celú MS...“. Ďalej poukazuje „... na nepripravenosť pre aktívne a efektívne riadenie a nedostatočné obsahové zameranie zasadnutí výboru a predsedníctva MS zo strany predsedu MS, ale aj vedúcich pracovníkov.“ DV MS vyslovil domnienku, že „... sa nedostatočne presadzujú celomatičné záujmy, čím sa oslabuje jednota MS a akcieschopnosť volených orgánov MS...“, pričom je to „... len vrchol ľadovca nahromadených problémov...“.

Z uvedeného vyplýva potreba rozprúdiť zmysluplnú diskusiu matičiarov i ostatnej verejnosti s cieľom nielen zhodnotenia súčasnej nepriaznivej situácie, ale najmä hľadaním východísk a vytvorenia koncepcie v každej oblasti matičnej práce, ktorá by reagovala na aktuálne trendy v spoločnosti a dala perspektívne vyhlíadky napr. do roku 2020. Žiada sa nové programové smerovanie, ktoré by potvrdzovalo opodstatnenosť tejto inštitúcie aj v súčasnosti. K tomu je potrebné pravdivo a objektívne informovať bez snahy po manipulácii so slovom. Matica slovenská má šancu pred slovenskou verejnosť sa predstaviť len naozaj kultivovaným slovom, za ktorým bude cítiť kultúrne činy. V opačnom prípade vzniknutá situácia vytvára živnú pôdu pre všetkých neprajníkov. Teória chaosu má totiž jednoduché pravidlá – kde nie je vízia, prijímajú sa rozličné myšlienky, praktiky, a tak vzniká neistota a neporiadok. A vtedy sa začína veriť všetkým dezinformáciám, manipuláciám práve zneužívaním slova.

Preto zvlášť v matičnej činnosti je potrebné kultivované SLOVO pravdivé bez falošného ohýbania manipulovať, zakrývať, zavádzať... . SLOVO, ktoré nevhodný dotyk nech nepokazí, ale v každodennom kontakte skôr vytvorí priestor pre prejavy kultúrnosti človeka.

JÚLIUS LOMENČÍK

podpredseda KR MS v BB kraji